

OBSAH

Úvod	9
1 Historický vývoj přístupu k duševním poruchám	10
1.1 Duševní nemoci ve starověku	13
1.1.1 Mezopotámie, Egypt a trepanace	14
1.1.2 Antické Řecko	16
1.2 Středověk a duševní nemoci	23
1.2.1 Náboženský výklad a posedlost	24
1.2.2 Represivní zacházení a první instituce	28
1.2.3 Alternativní pojetí a léčebné zásahy	32
1.3 Osvícenství a duševně nemocní	36
1.3.1 Změna myšlení v době osvícenství	38
1.3.2 Philippe Pinel a začátky morální terapie	41
1.3.3 William Tuke a model péče v York Retreat	43
1.3.4 Mezinárodní šíření principů morální terapie	46
1.4 Reformy a rozvoj klasifikace v 19. století	49
1.4.1 Pokračování morální terapie a ústavní reformy	50
1.4.2 Profesionalizace péče a vědecká systematika duševních poruch v 19. století	53
1.5 Nové směry ve 20. století	57
1.5.1 Biologická psychiatrie a invazivní terapie	60
1.5.2 Psychoanalýza a význam nevědomí	63
1.5.3 Nové směry psychoterapie	67
1.5.4 Objev psychofarmak a začátek deinstitucionalizace	72
1.5.5 Diagnostická konsolidace, neurovědní obrat a meze integrace	77
1.5.6 Komunitní psychiatrie a reforma péče v České republice	82
1.6 Analytické shrnutí	87
2 Vývojové aspekty duševních poruch	97
2.1 Úvod do vývojové perspektivy v psychopatologii	98
2.2 Dětství a raný věk	101
2.3 Adolescence	106
2.4 Dospělost	110

2.5 Stáří	114
2.6 Vývojová psychopatologie – teoretické přístupy	119
2.6.1 Etiologické modely, transakční dynamika a role epigenetiky	120
2.6.2 Resilience, transdiagnostické souvislosti a klinická aplikace	123
2.7 Analytické shrnutí	125
3 Terminologie pojmů a jejich charakteristika	133
3.1 Základní pojmy a koncepty	135
3.2 Symptomatologie – projevy duševních poruch	140
3.3 Etiologie, příčiny duševních poruch	145
3.3.1 Biologické faktory	148
3.3.2 Psychologické faktory	151
3.3.3 Sociální a environmentální faktory	157
3.3.4 Spirituální faktory a významové systémy	161
3.3.5 Interakce faktorů a moderní poznatky	164
3.3.6 Prenatální, perinatální a postnatální faktory	168
3.3.7 Multifaktoriální etiologie a důsledky pro terapii	172
3.4 Diagnostika a klasifikace	176
3.5 Kulturní a alternativní pohledy	182
3.5.1 Kulturně vázané syndromy	184
3.5.2 Neurodiverzita jako alternativní model	188
3.5.3 Alternativní a integrativní přístupy	190
3.5.4 Patoplasticita a variabilita manifestace	192
3.5.5 Kulturní formulace případu (Cultural Formulation Interview, CFI)	195
3.5.6 Sociální model postižení a maskování (masking)	198
3.5.7 Kulturní kompetence, pokora a bezpečnost	202
3.6 Přístupy k léčbě duševních poruch	205
3.6.1 Krizová intervence	209
3.6.1.1 Vymezení krizové intervence, hranice vůči psychoterapii a cílový rámec pomoci	211
3.6.1.2 Podstata a dynamika psychické krize, časový průběh, dezorganizace a potenciál změny	215

3.6.1.3	Typologie krizí a intervenční implikace, vývojové, situační, existenciální a traumatické krize	219
3.6.1.4	Cíle a principy krizové intervence, stabilizace, orientace, mobilizace zdrojů, krátkodobá strategie	223
3.6.1.5	Struktura krizového rozhovoru a postup intervence, navázání kontaktu, mapování, stabilizace, plán kroků	226
3.6.1.6	Posouzení rizik a bezpečnostní plánování, suicidální riziko, sebepoškozování, násilí, zanedbání, ochranná opatření	230
3.6.1.7	Návazná péče a krizové služby, kontinuita péče, gatekeeping, síť služeb, indikace předání	235
3.6.1.8	Specifika intervence u zranitelných populací, děti a adolescenti, senioři, závažné duševní onemocnění, trauma a komorbidita	239
3.6.1.9	Osobnost interventa, profesní kompetence a rizika profese, supervize, psychohygiena, limity a odpovědnost	244
3.6.1.10	Kulturní, právní a systémový rámec, kulturní formulace, důvěrnost a její limity, legislativa, mezioborová koordinace	248
3.6.1.11	Evidence based přístupy a moderní trendy, psychologická první pomoc, debriefing a jeho limity, telekrize, standardy kvality	253
3.6.2	Psychoterapie	257
3.6.2.1	Kognitivně-behaviorální terapie (KBT)	259
3.6.2.2	Psychoanalýza a psychodynamické směry	263
3.6.2.3	Systemická a rodinná terapie	266
3.6.2.4	Humanistická a existenciální terapie	269
3.6.2.5	Expresivní a kreativní psychoterapie	273
3.6.2.6	Společné faktory a integrativní přístupy	276
3.6.2.7	Formáty a fáze terapeutického procesu	279
3.6.2.8	Etické kodexy a dilemata v psychoterapii	281

3.6.2.9 Budoucnost psychoterapie – digitalizace a dialog s neurovědami	285
3.6.3 Farmakoterapie	288
3.6.3.1 Vymezení a klinický význam farmakoterapie	291
3.6.3.2 Základní farmakologické principy – Farmakokinetika a farmakodynamika	293
3.6.3.3 Mechanismy účinku hlavních tříd psychofarmak	296
3.6.3.4 Moderní a budoucí koncepty v psychofarmakologii	299
3.6.3.5 Indikace, zásady a volba léčby	303
3.6.3.6 Personalizovaná a inovativní farmakoterapie	307
3.6.3.7 Monitorace, bezpečnost a adherence	310
3.6.4 Chronobiologické a biologicky inovativní přístupy	315
3.6.5 Precizní a personalizovaná psychiatrie	320
3.6.6 Inovativní terapeutické technologie a digitální podpora	325
3.6.7 Budoucí směr – psychedelika, omics a komunitní inovace	329
3.7 Analytické shrnutí	333
4 Digitální psychiatrie a technologické inovace v diagnostice	342
4.1 Digitální komunikace	346
4.1.1 Telepsychiatrie, hybridní péče a systémové začlenění	351
4.1.2 Digitální terapeutické intervence a inovace	356
4.1.3 Pokročilá umělá inteligence v diagnostice a rozhodování	360
4.1.4 Klinická implementace, systémové překážky a budoucnost v ČR	365
4.2 Kulturně vázané syndromy v evropském a českém kontextu	374
4.2.1 Úvod do problematiky kulturně vázaných syndromů	378
4.2.2 Středoevropské a české kulturně specifické fenomény	382
4.2.3 Kolektivní pozadí a digitální rozměr syndromů	386
4.2.4 Diagnostika a léčba v kontextu kulturní senzitivity	390
4.3 Etické aspekty digitální psychiatrie	394
4.3.1 Ochrana soukromí a dat	400
4.3.2 Informovaný souhlas v digitálním prostředí	405
4.3.3 Digitální propast a spravedlivý přístup	410
4.3.4 Riziko dehumanizace péče	415
4.3.5 Validita a regulace digitálních nástrojů	419

4.3.6 Algoritmická zaujatost	423
4.3.7 Rovnováha mezi monitorováním a autonomií	427
4.4 Analytické shrnutí	430
5 Etika v psychiatrické péči	442
5.1 Základní etické principy v psychiatrii	446
5.2 Práva pacientů, důvěrnost a informovaný souhlas	451
5.3 Nedobrovolná hospitalizace a ochranná léčba	457
5.4 Etika v éře digitálních technologií	463
5.5 Nové hranice Neuroetiky a neuropráva	469
5.6 Historická selhání a politické zneužití psychiatrie jako etické memento	474
5.6.1 Historické příklady zneužití a neetického výzkumu	477
5.6.2 Poučení pro současnost a prevence v českém kontextu	480
5.7 Analytické shrnutí	483
Terminologický slovník	493